

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Quintum testimonium ex illis verbis Prouerb. 30. Tria sunt difficilia mihi, & quartum pœnitus ignoro, viam aquilæ in cœlo: viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

referendam arbitramur ad illud tempus, quo Virgo sanctissima Christum concepit, & peperit: tunc enim veluti caelestis aurora solem iustitiae terris attulit quem admodum in superioribus confirmavimus. Illud verò in hac expositione est sanè præclarum, & admirandum, quòd sol ex vtero istius auroræ prodierit: licet enim aurora sit solis prænuntia, tamen non ipsa solem continet: at Virgo fuit eiusmodi aurora ut solem ipsa concluderet, ex ipsiusque vtero quasi ex quodam Oriente sol Christus fulgentissimus prodierit.

Quintum testimonium ex illis verbis Proverb. 30. *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, Viam aquila in caelo: Viam colubri super petram, Viam naus in medio mari, & Viam viri in adolescentia.*

SECTIO XI.

Hic locus est vnus ex præcipuis, quo sanctissima Virginis integritas in conceptu, & partu Christi confirmari solet, eoque aduersus Hebræos vtuntur Adrian. Finus lib. 2. Flagelli, c. 5. Galatin. lib. 7. Arcan. c. 15. & alij. Cæterum, vt vis huius argumenti perspicatur, statuenda primum est vera ac germana lectio huius loci. Sciendum est igitur variam esse eius lectionem: etenim D. Hieron. transtulit: *Viam viri in adolescentia*, eamque lectionem sequitur, & exponit in comment. eandemque habent plerique omnes codices Latini. 70. etiam interpretes reddiderunt, *ἡ δὲ ἄστρος ἐν νεότητι*, hoc est, *et via viri in adolescentia*: eodemque modo legit D. Ambr. lib. vno de Salomone. Alij contra legunt, *Viam viri in adolescentula*, veluti Symmach. qui transtulit. *Ἐνεοψιδί*, id est, *in adolescentula*, & Paraphrastes Chaldaicus multò clarius: *et viam viri in virgine*: quo eodem modo transtulerunt ex Hebræo Sanctes Pagninus, Isidorus Clarius, & Caietanus, & ita legendum esse docet Lyranus. Confirmaturque caelestio, quoniam Hebraicè pro eo, quod nos habemus, *in adolescentia*, est, *בַּעַל מַח*, id est, *in adolescentula*: constat enim *מַח* significare adolescentulam, sed virginem tamen: deducitur enim à radice *על*, id est, latere, abscondere, occultare, quasi dicas adolescentulam absconditam, seu incognitam viro. Habetur id nomen Gen. 24. vbi dicitur de Rebecca, quòd esset puella de cora nimis, virgòque pulcherrima, & incognita viro: quibus postremis verbis traditur etymon nominis, & ratio, cur Rebecca dicatur *מַח*, quia nimirum erat incognita viro, ex quo patet *מַח* significatur propriè adolescentulam virginem. Eodemque sensu accipitur Cant. 1. *Adolescentula dilexerunt te*: vbi pro adolescentula est Hebraicè *מַח*: & Cant. 6. *Adolescentularum non est numerus*. De qua voce ita loquitur D. Hieron. in comment. super 7. c. Elaiæ, *מַח*, inquit, non solum puella, vel virgo, sed cum epithesi virgo abscondita dicitur, & secreta, quæ nunquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentu diligentia custodita sit: lingua quoque Punica, quæ de Hebræorù fontibus manare dicitur, propriè virgo alma appellatur. Et quantum cū mea purgo memoria nunquā me arbitror alma in muliere nupta legisse: sed in ea, quæ virgo est, vt non solum virgo sit, sed virgo iunioris ætatis, & in annis adolescentiæ: potest enim fieri, vt virgo sit vetula. Hæc Hieron. Verum nos de huius nominis significatione plura dicemus, cum ventum fuerit ad Esaiam: ingerim illud constat *מַח* non adolescentiam, sed adolescentulā significare eamque virginem: nam adolescentulā significare dicitur Hebraicè, *מַח*, vel *מַח* numero multitudinis, id est, adolescentiæ, & pueritiæ pro adolescentiæ, & pueritiæ: nec enim id nomē singulari numero reperitur veluti

Ri ij

Adrian. Fin.
Galatin.
Varia huius
loci lectio.
D. Hieron.
Septuag.
D. Ambros.
Symmach.
Paraphrast.
Sanct. Pagn.
Isidor. Clari.
Caietan.
Lyranus.

Gen. 24.

Cant. 1. 3. &
6. 7.

D. Hieron.

Alma quid
propriè signi-
ficet.

Hieron.

Pfal. 88. *Minorasti dies temporis eius*, Hebraicè dies דְּיָוִד , id est, *dies pueritiarum*, pro quo Hieron. vertit: *Abbrensiasti dies adolescentie eius*: & Iob. 20. *Ossa eius plena sunt* דְּיָוִד , id est, *adolescentis*, hoc est, peccatis adolescentie. Maneat igitur constitutum דְּיָוִד , non adolescentiam, sed adolescentulam, eamque virginem significare: quæ ob causam Chaldaicam, & reliqui, quos citauimus virginem transtulerunt: eodemque modo conuicimus transtulisse 70. videlicet, עַוְרוֹתֵי דָוִד , hoc est, *in adolescentula*: non verò ut modo habetur, עַוְרוֹתֵי דָוִד , id est, *in adolescentia*: postea verò corruptam fuisse lectionem, & pro עַוְרוֹתֵי דָוִד irreplisse עַוְרוֹתֵי דָוִד , quæ corruptio erat facillima, ut patet. Ratio verò nostra coniectura ea est, quoniam Septuag. interpretes ignorare minimè potuerunt Hebræam vocem דְּיָוִד adolescentulam virginem, non verò adolescentiam significare.

II.

Hominis inconstantia in adolescentia.

Igitur iuxta duplicem huius loci lectionem duplex quoque est eius expositio: nam qui legunt, *viam viri in adolescentia*, exponunt de instabilitate hominis, atque inconstantia in adolescentia. Sic namque in singula ferè momenta mutatur adolescentens, atque à variis animi appetitionibus huc, illucque subinde agitatur, ut difficillimum sit vias eius, hoc est, studia voluntates, consilia cõprehendere, id quod

D. Ambros.

Quam sit lubrica ad vitium inuentus.

meritò Sapiens difficiliter putauit, quàm viam aquilæ in cælo, viam colubæ super petram, viam nauis in medio mari intelligere: ita interpretatur D. Ambr. de obitu Valentini Imperatoris: *Magnum*, inquit, *est vel abstinere à vitis inuentus vel ea in ipso inuentus vestibulo derelinquere*, atque ad saniora conuerti: *Lubrica enim & proplexa via sunt inuentus*. Deinde Salomon ait: *Tria mihi impossibilia sunt intelligere, & quartum quod non cognosco: vestigia aquilæ volantis, vias serpentis in petra, semitas nauis in nauigantis, & vias viri in inuentus*. Hæc ille. Vnde meritò David dicebat Psal. 24. *Delicta inuentus mea, & ignorantias meas ne memineris*: quod idem Ambr. expendit lib. 1. de interpellatione Iob super illa verba c. 13. *Quia scripsisti aduersum me mala, & apposuisti mihi adolescentia peccata*. Pulchrè, inquit, id atatis arripuit ad querelam, quæ magis ad vitium lubrica esse consuevit: adolescentia sola est inuoluta viribus, infirma consiliis, vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa deliciis: vnde præclare David totius vitiorum veniã sibi à Domino postulauit dicens: *Delicta inuentus mea, & ignorantias meas ne memineris*. Et elegantius in Psal. 38. *Tria*, inquit, *sibi impossibilia Salomon esse dixit ad intelligendũ, & quartum, quod ille habens inter homines sapientia signaculum non agnosceret, viarũ videlicet viri in inuentus processum: vnde non immeritò ipse David delictorum inuentus suæ non defensione obtulit: sed obliuionem rogauit: Delicta*, inquit, *inuentus mea, & ignorantias meas ne memineris*: & forsasse delicta inuentus ad feruore retulit carnũ, ignorantia autem ad verborum prolapsionem, quæ non ex sententia nostra, sed impetu quodam, & cursu loquendi plerumque funduntur. Atque hæc de prima expositione huius loci secundum priorẽ lectionem.

Psal. 24. 1.
Iob. 13. 26.

III.

Caietani sententia.

Iuxta alteram verò lectionem, quam ex Hebræo tradidimus, magis que germanam putamus, offert sese in primis Card. Caiet. qui existimat hoc loco dictionem דְּיָוִד positam quidem esse pro adolescentula, sed quæ prius tamen corrupta fuerit, ut sit sensus, difficile esse cognoscere viam viri in adolescentula iam ante corrupta, moueturque ea ratione, quoniam via viri in adolescentula virgine facile deprehenditur, cum signaculum integritatis deperat: at si iam ante sit corrupta, nullo pacto nouus congressus dignoscitur, nec sciri potest, num ad illam rursus vir accesserit. Confirmat hanc suam expositionem ex sequentibus, nam statim subiungitur: *Talis est via mulieris adulteræ*: quibus verbis manifestè videtur concludi sermonem fuisse in precedentibus de adolescentula iam corrupta. Hæc tamen Caietani expositio aduersatur proprietati dictionis Hebrææ דְּיָוִד quæ ut in superioribus ostendimus, significat adolescentulam virginem

virginem omnino incognitam viro: quam parum autem momenti habeant eius rationes, inferius planum faciemus. Aliam responsionem excogitavit Cornel. Iansen. in commentariis super Prouerbia Salomonis, videlicet sermonem quidem esse de adolescentula virgine, sed per viam viri accipiendum esse primum cum ea congressum. Cum autem obiicitur non esse difficile eiusmodi viam viri in adolescentula, hoc est, primum congressum deprehendere, cum signaculum virginittatis deperat, idque facillimè deprehèdi possit: respondet ita locum esse accipiendum, vt difficile sit viam viri in virgine post corruptionem cognoscere, non quoddam difficile sit intelligere eam corruptam fuisse, sed quod ipsa puella corrupta omnibus modis studeat rem ipsam occultare, imo adhuc se pro virgine venditet, & ita se gerat, ac si nihil omnino ipsi accidisset. Quam expositionem nititur confirmare ex eo, quod statim de adultera subiicitur: *Talis est via mulieris adultera, qua comedit, & tergit os suum, & dicit: Non sum operata malum: itaque sub adultera, & virginis corruptae similitudine, quae sua scelera sollicitè contegunt, & abscondunt, significari à Salomone esse quosdam, qui reculent sua flagitia confiteri, & cū profligati sint moribus, sese pro mundis, iustisque gerant. Verum neque hæc Iansenij sententia nobis probatur: primum, quia non tanta difficultas cernitur in cognoscenda via eiusmodi hominum, qui sua flagitia celare student, vt Salomon eam penitus ignorauerit, tantoque verborum apparatu, vt rem penitus reconditā, & abstrusam amplificauerit, ad eamque exaggerandam triplicem illam aquilæ, serpentis, nauisque similitudinem adhibendam putauerit. Deinde, quia humile quiddam, & Salomone, qui Spiritu sancto afflatus loquebatur, indignum videtur, de via viri in adolescentula, hoc est, de congressu cum virgine tam copiose disputare, eamque viam sibi omnino incognitam esse dicere, nec eo verborum ambitu mysterium aliquod altius, & sublimius explicare voluisse. Quid enim quæso attulit inter ea, quæ sibi difficilia cognitu videbantur, illud afferre, quod viam corruptæ puellæ ignoret? quæve vtilitæ id nobis mandatum literis reliquisset: vidit hoc nimirum Iansenius, & idcirco sententiā suam ita temperandam putauit, vt vtrumque sensum ab Spiritu sancto intentum arbitraretur, & illū videlicet humiliorē de virgine corrupta, & alterū de virginittate Deiparæ sublimiorē: sed nō est tamē, cur sacra profanis miscamus, & integritatē sanctissimæ Deiparæ cum corruptæ puellæ sceditate, ac turpitudine copulemus.*

Existimamus igitur Salomonem, cum dixit difficilem sibi esse ad cognoscendum viam viri in adolescentula, de virginittate sanctissimæ Deiparæ in conceptu, & partu Christi ad literam loquantum fuisse: quod mysterium vt pote altissimum, & Spiritus sancti obumbrantis virtute in virgine perfectum ipse penitus inspicere, comprehendereque non potuit iuxta illud Esaiæ 53. *Generationem eius quis enarrabit?* quem locum non solum ad æternam Christi generationem ex Patre, sed etiam ad temporalem ex Virgine refert D. Hieron. initio comment. in Matt. Ita locum Prouerbiorum citatum intellexerunt Lyranus, Galatinus, & Adrianus Finus Iocis citatis, & Hugo Card. in Prouerbia Salomonis: ex quibus Lyran. *Et viam, inquit, viri in adolescentula, hæc est vera litera, quia sic est in Hebræo, & dicitur hic adolescentula B. Virgo Maria, quæ in iuuentute Christum concepit Spiritus sancti virtute, quod fuit valde mirabile. Propter quod dicit Hieremias cap. 31. Nonum creauit Dominus super terram, Mulier circumdabit virum: quia Christus in utero Virginis fuit vir perfectus, scientiis scilicet, & virtutibus ab instanti conceptionis, & in natiuitate exiit clauso utero Virginis, & ideo de hac via viri in adolescentula dixit Salomon hoc esse quartum, quod penitus ignorat. De*

R r iij

Opinio Ians.
sensu refelliturIII.
Sententia
auctoris.Esai. 53. 8.
D. Hieronymus
Lyran.
Galat.
Finus.
Hugo Card.

Hierem. 31. 22.

Christus ab
instanti con-
ceptionis vir
perfectus.

nulla autem alia via viri in adolescentula potest rationabiliter dici, quod fuerit penitus ignota Salomoni, cum haberet scientiam infusam de rebus omnibus, ut habetur 3. Reg. 4. Confirmatque idem Adrianus Finus ex eo, quod hic locus Prouerbiorum concinere videatur cum loco Hieremie citato: nam sicut Hieremias appellauit Christum virum in ipsa conceptione, cum dixit: *Fœmina circumdabit virum*: ita Salomon eum quoque virum nominauit: *viam*, inquit, *viri in adolescentula*, quoniam in ipso primo conceptionis instanti Christus quoad rationis vsum scientiam, & reliqua omnia ornamenta, excepta tantum mole corporis, non infans, non puer, sed perfectus vir erat.

§ Reg. 4.

V. Verum, contra hanc expositionem obiiciunt Hebræi non esse verisimile Salomonem locutum fuisse de via viri in adolescentula, hoc est, de conceptu Messie in Virgine, partuque absque vilo integritatis eius preiudicio, sed potius de via viri in adolescentula corrupta: siquidem postquam dixit: *Et viam viri in adolescentula*, statim subiunxit: *Talis est via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit; Non sum operata malum*, quæ etiam ratio permouit Dionys. Carthus., ut diceret nostram hanc expositionem allegoricam potius esse, quam literalem. Sed respondemus primò ea verba: *Talis est via mulieris adulteræ*, non esse referenda ad postremam illam sententiam: *Et viam viri in adolescentula*: sed ad præcedentes de aquila, serpente ac nauis, hoc sensu: Sicut via aquilæ post volatum non apparet, nec vestigium serpentis, postquam per petram transiit, vllum relinquitur, neque nauis post confectum cursum: ita nullum vestigium in muliere adulteræ apparet post eius cum viro concubitum, tum quia re ipsa nullum præcedentis congressus vestigium relinquitur: tum quia ipsa illum nititur occultare dicens: *Non sum operata malum*, instar illius, qui comedit, & tergens os suum se comeditisse dissimulat.

Dion. Cart.

Respondetur primò.

Itaque non ad postremam sententiam de via viri in adolescentula, sed ad præcedentes de aquila, serpente, ac nauis referenda est via mulieris adulteræ: indignum namque est viam mulieris adulteræ cum præcissimo Christi conceptu, atque ortu ex sanctissima Deipara comparare. Secundò, & fortassè melius responderi potest verba illa: *Talis est via mulieris adulteræ*, non coherere cum superioribus, sed cum sequentibus necedenda esse, ut sit sensus: Si quis scire cupiat, qualisnam sit via mulieris adulteræ, hoc est, quales mores, & ingenitè, ea via huiusmodi est: comedit, & tergit os suum dicens: *Non sum operata malum*, Hebræi cè enim non est, quæ comedit, sed tantum, comedit: *Talis est*, inquit, *via mulieris adulteræ: comedit, & tergit os suum dicens: Non sum operata malum*, significat utque mulierem adulteram conari sua flagitia omnibus modis occultare. Tertiò & postremò Lyranus, & Adrianus Finus respondent, cum subiungitur: *Talis est via mulieris adulteræ*, non de communi adulteræ sermonem esse, sed de Synagoga Iudaica, quæ hoc loco nomine mulieris adulteræ exprimitur; ea enim in monte Sina in susceptione legis spòsa Dei effecta statim per adorationem vituli adulterium spirituale commisit, & cum Regem Messiam non susceperit, imò impiè in crucem egerit: negat tamen se quidquam in Deum peccasse, & quasi tergens os suum dicit: *Non sum operata malum*. Optimo autem nexu, postquam de via viri in adolescentula, hoc est, de conceptu, & ortu Messie in sanctissima Virgine dictum esset, statim sermo est habitus de adulterio Synagoga, ut indicaretur eam Regem Messiam non fuisse recepturam. Atque hæc de literalis sensu huius loci.

Respondetur secundo.

Respondetur tertio.

Synagoga adulteræ.

Observatio